

Després de donar compte el Secretari de les publicacions rebudes, especialment del Dr. I. BOLIVAR i R. P. NAVÁS, S. J., i deu làmines murals de la Secretaria d'Agricultura i Foment de Sant Jacinto, Mèxic, i no havent altres assumptes de que tractar, el senyor President alça la sessió a les 19 hores, 45 minuts.

## Els comatulits fòssils ibèrics

per

Mn. J. R. BATALLER

En el Boletín de la Real Sociedad Española de Historia Natural corresponent al gener de 1930 pág. 81, el Sr. VIDAL BOX, del Museu de Madrid dona compte de la troballa d'un fòssil corresponent al gènere *Antedon*, afine al *A. alvensis* procedent de la Serra d'Albarracin, sense poder concretar amb exactitud el lloc de la troballa, efectuat probablement en els terrenys liàssecs o juràssecs. «*Este fósil tiene interés, diu, por corresponder a los crinoideos libres y ser ésta la primera ocasión que en España se citan*».

Sense ànim de molestar en res al Sr. VIDAL BOX, pretenem de fer la suposició de que mai s'hagin trobat a la Península crinoides d'aquesta natura.

Es veritat que en el Catàleg de Fòssils d'en MALLADA no figura ningun comatulit, i com aquest treball es la base per establir si la forma es nova o no per Espanya, i com ja te 40 anys, resulta molt antiquat, incomplet i les deduccions d'ell fetes, molt problemàtiques. No es veu cap interès a no ser burocràtic, en palesar que la cosa es nova per aquí o per allí i que hi ha tantes coses no trobades: en la literatura científica d'altres països no es manifesta tanta troballa nova.

I tornant als crinoides fòssils i lliures, son de molt antic coneguts d'Espanya. es dir de Catalunya. En Jules LAMBERT qui ha classificat l'immensa majoria dels Equinits recollits a la Península en son estudi «*Les Echinides fossiles de la province de Barcelone*», publicat a les Memories de Paléontologie de la Société Géologique de France, Tome XI, Mèm. 24, pag. 22 diu:

*Antedon Almerai* de Loriol 1900: Amb els equinits del pis aptià, reme-

sos pel Dr. ALMERA, he rebut un formós exemplar del *Antedon* perteneixent al aptià de Marmellà i més com no soc especialista en el estudi dels Crinoideus l'enviat a M. P. de LORIOI Le Fort, el qual mercès a sa competència i amabilitat, de tots coneguda l'ha descrit i figurat en el fascicle VIII de ses *Notes pour servir a l'étude des Echinodermes*, pag. 74, p. 8. fig. 5, publicat a Genève en 1900. Remeto a aquest treball el qui vulgui reconèixer la rara espècie.

Recentment (1925) en el modest Butlletí de l'INSTITUCIÓ fou publicada una nota de Mr. Gaston ASTRE de l'Universitat de Toulouse «Une comatule aptienne de la province de Castellón» en que se estudia l'*Actinometra Batalleri* Astre espècie nova trobada en uns bancs margosos arenosos del aptià de Benasal (província de Castelló de la Plana). El nombre d'exemplars trobats son 7 i fóren revisats per F. A. BATHER del British Museum. Com la descripció es força completa no hi tenim més que dir.

L'any passat ens fou portat al Museu del Seminari un'altra comatula idèntica a la descrita per Mr. ASTRE pero procedent de Villahermosa del Río, també a Castelló; l'exemplar es únic amb forma discoidal, festonejat a les vores, cara dorsal molt poc abombada, granulosa en tota llur superfície, cara ventral quelcom concava, cares articulars dels cirres en nombre de 10, diàmetre de l'exemplar 13 mil·límetres, altura 3 mm.

Fins ara tots els comatulits trobats a la península pertanyen al cretàcic i a aquest propòsit bo es recordar que l'*Actinometra vaguasensis* de Loriol atribuïda al juràssic ha sigut després col·locada en el aptià, nivell en que s'han trobat tots els exemplars catalans i valencians.

L'*Antedon Almerai* de Loriol de Marmellà de l'*Actinometra Batalleri* Astre hi ha l'Holotip al Laboratori de Geologia de la Facultat de Ciències de Toulouse, 3 cotips a la col·lecció GUERIN de Barcelona, 1 exemplar al British Museu tots procedents de Benasal, al Museu Geològic del Seminari tenim l'exemplar de Villahermosa del Río.

De confirmar-se la suposició del Sr. VIDAL BOX que l'exemplar recollit per Domingo URIEL pertany al jurànic seria una troballa ven interessant doncsels trobats fins ara son tots cretàcics, i en nombre de nou.

Les publicacions en que es donen referències sobre les comatules trobades a Espanya son:

*Parcival de Loriol Le Fort.* Notes pour servir a l'étude des Echinodermes, pag. 74, pl. 8, fig. 5. Genève, 1900.

*Jules Lambert.* Les Echinides fossiles de la province de Barcelona S. G. F. Mém. Paleont. n.º 24, p. 22. Paris, 1905.

*Gaston Astre.* Une Comatule aptienne de la province de Castellon Butlletí de l'INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTÒRIA NATURAL, vol. XXV, pág. 176, figs. 1-4. Barcelona, 1925.

*Royo Gomez.* (Nota bibliogràfica del treball anterior). Boletín del R. Soc. Esp. Hist. Nat., tomo XXVI, pág. 167.

*Fallot, P. Bataller J. R.* Itinerario geológico a través del Bajo Aragón

y del Maestrazgo. Mem. R. Acad. Ciencias y Artes de Barcelona, 3.<sup>a</sup> época, vol. XX, n.º 8, pág. 259. Barreloa, 1927.

M. *Faura i Sans*, Pvre., Antología de Naturalistes catalans. M. I. se-nyor Dr. En Jaume Almera i Comas. Physis. Barcelona, 1918, pág. 9.

Zoologiska Bidrag. pág. 147. Uppsala.

Abril 1930. Laboratorio de Geología del Seminario de Barcelona.

## Una visita al pinsapar de Sierra de la Nieve

por

José CUATRECASAS

En agosto del año pasado con motivo de un viaje a la provincia de Jaén para revisar algunos datos de la vegetación del Macizo de Mágina, aprovechamos la ocasión para dar una escapada a la Sierra de la Nieve y así conocer *in situ* la vegetación del *Abies Pinsapo*, el famoso abeto español, y procurarme semillas de la, también endémica española, *Atropa baetica*, cuyo cultivo interesa bajo diversos aspectos.

Me acompañó mi buen amigo Daniel SANS entusiasta botanófilo y excursionista, y una vez que hubimos abandonado el Macizo de Mágina por Cabra del Santo Cristo y que tuvimos preparado y listo el material allí recogido, en Granada tomamos el tren para Bobadilla empalmando en esta estación con el de Ronda.

Llegamos a Ronda después del mediodía y nos quedó la tarde para preparar la excursión, alquilando una caballería y adquiriendo provisiones para el día siguiente, al paso que nos proporcionamos recomendaciones para el guarda del pinsapar, Frasquito MOLINA. Aun sobró tiempo para recorrer las calles y admirar los monumentos, así naturales como arquitectónicos, de la castiza ciudad andaluza de su célebre «Tajo».

La Sierra de la Nieve se halla situada al E. de Ronda de donde dista en línea recta 14 Kmts. Está formada por un conjunto de cerros, cuyo punto culminante mide 1.746 m. alt., constituidos por calizas blancas del cambriano y jurásico. Entre Ronda y esta sierra se interpone la abrupta y árida Sierra Hidalga o S. Aidarga, separada de la Sierra Cartájima a su W. por una profunda garganta, esto obliga al camino a dar un gran